

U KOM PRAVCU IDE EVROPSKA UNIJA I KAKVA JE BUDUĆNOST EVROZONE?

*Biljana Stankov**, *Visoka poslovna škola strukovnih studija, Novi Sad*

Nastavnom osoblju Visoke poslovne škole strukovnih studija u Novom Sadu se ukazala veoma retka prilika da u svojoj instituciji prisustvuju predavanju dvojice uglednih profesora i stručnjaka u svojoj oblasti, dr Miroslava Jovanovića i dr Nikole Levra (*Nicolas Levrat*). Oni su 17. marta 2017. godine u punoj svečanoj sali Visoke poslovne škole održali okrugli sto i predavanje na temu „U kom pravcu ide Evropska unija i kakva je budućnost evrozone?“.

Dr Miroslav Jovanović je profesor međunarodne ekonomije na Institutu za globalne studije Univerziteta u Ženevi. Posедуje veoma bogato naučno i stručno iskustvo koje je sticao radeći u okviru Organizacije ujedinjenih nacija, odnosno u Centru za transnacionalne korporacije u Njujorku, a zatim i u Ekonomskoj komisiji za Evropu u Ženevi, gde se bavio promocijom trgovine i investicija, evropskim integracijama i promocijom povezanosti Evrope i Azije. Ključne oblasti interesovanja profesora Jovanovića se odnose na međunarodnu ekonomiju, Evropsku uniju uopšte, zatim na proširivanje Evropske unije, transnacionalne korporacije i strane direktne investicije, industrijsku i trgovinsku politiku, kao i politiku konkurentnosti. Objavio je impozantan broj naučnih radova i udžbenika, a stručna predavanja po pozivu je držao u SAD, Velikoj Britaniji, Japanu, Kini, Italiji, Austriji i drugim zemljama.

Dr Nikola Levra je profesor prava Evropske unije i međunarodnog prava na Pravnom fakultetu Univerziteta u Ženevi. Od 2007. do 2013. godine bio je direktor Evropskog instituta, a 2013. godine postaje direktor Instituta za globalne studije Univerziteta u Ženevi. Profesor Levra se pretežno bavi institucijama Evropske unije, pravnim sredstvima Evropske unije, pravom manjinskih grupa, prekograničnom saradnjom, upravljanjem kompleksnim institucionalnim sistemima i povezanošću Švajcarske sa Evropom. Profesor Levra je član mnogih renomiranih međunarodnih naučnih institucija i autor je

* bilja.l.stankov@gmail.com

velikog broja stručnih i naučnih radova iz predmetne oblasti. Jedan je od osnivača i predavača u okviru Letnje škole doktorskih studija pod nazivom „Kritičke perspektive globalizacije“, koja je održana na Univerzitetu u Ženevi i Institutu za globalne studije.

Sudeći prema bogatom naučnom i stručnom iskustvu, kao i izuzetnim referencama oba profesora, za rukovodstvo i nastavno osoblje Visoke poslovne škole strukovnih studija iz Novog Sada bila je prava čast i veliko zadovoljstvo da učestvuju sa njima u radu okruglog stola i da prisustvuju predavanju koje je kritički pratilo aktuelna dešavanja u okviru evrozone. Na okruglom stolu se raspravljalo o osnovnim obećanjima koja su pratila uvođenje evra, zatim o problemima u evrozoni, principima solidarnosti i mogućnostima izlaska iz evrozone.

Poseban akcenat je stavljen na obećanja koja su prethodno data zemljama koje su se priključile evrozoni i onome što je zaista postignuto. Naime, obećano je da će evro biti stabilna valuta koja će obezbediti stimulisane daljih integracija, finansijski štedljive zemlje ne bi morale da „spasavaju“ zemlje koje su sklone rasipanju, što bi obezbedilo stalan privredni rast i prosperitet za sve zemlje članice evrozone. Postignuća nisu bila u potpunosti usklađena sa očekivanjima. Smanjena je inflacija, ali je zabeležen slab privredni rast i odsustvo zajedničkog prosperiteta, nastale su veće podele među zemljama uz veoma malo solidarnosti, ili čak izostanak iste. Profesor Jovanović je posebno istakao da je u ovakvim okolnostima demokratija posebno pretrpela udare, pošto su građani zemalja u okviru evrozone bili obespravljani. Takođe je naglasio da se pomenuta dešavanja mogu objediniti izrazom: „kola idu pre konja“. Predavači su istakli da je jedan od osnovnih uzroka navedenih problema bio taj što je evro kreiran pre nego što je Evropska unija uspostavila institucionalnu podršku u vidu harmonizovane fiskalne politike, automatizacije transfera, bankarske i političke unije koje bi podržale funkcionisanje ekonomske i monetarne unije. Odgovornosti evra se ogledaju u ekonomskoj stagnaciji, porastu nezaposlenosti, nejednakosti i populizmu.

Učesnici okruglog stola su se dotakli teme vezane za ekonomsko ponašanje Nemačke i odnos Nemačke, kao poverioca, prema Grčkoj, kao kreditnom dužniku. Profesor Jovanović je istakao da nemački proizvodni sektor značajno premašuje domaću tražnju i da je unutrašnja apsorpcija izvoznih viškova u Nemačkoj ograničena. Shodno tome, zaključeno je da su banke morale da pristupe investiranju u inostranstvu. Objasnivši okolnosti u kojima se nalazila nemačka privreda i bankarski sektor, predavači su naišli na potpuno odobravanje učesnika okruglog stola, koji su podržali tvrdnje da kreditori moraju veoma mudro pozajmljivati sredstva, jer u odsustvu moralne odgovornosti i usled nedostatka pažnje u vezi sa stanjem zajmoprimca mogu

nastati različite negativne posledice, što se u praktičnim okolnostima kasnije i pokazalo kao istinito. Profesor Levra je, u tom kontekstu, istakao da „za svakog nesmotrenog dužnika mora postojati nesmotreni poverilac“.

Veliko interesovanje kod učesnika okruglog stola izazvalo je pokretanje teme o problemima koji su 2010. godine nastali u Grčkoj i o situaciji sa kojom je ta zemlja bila suočena. Raspravom je zaključeno da se Grčka pretvarala da je likvidna, ali je bila nesolventna, te su prema tome krediti odobreni nelikvidnom i nesolventnom dužniku. Profesor Jovanović je kao primer istakao komapniju „Hochtief“ koja je u Grčkoj bila poznata po utaji poreza, s obzirom na to da porez na dodatu vrednost nije plaćala proteklih 20 godina i da je dugovala veliku sumu za doprinose za socijalno osiguranje radnika. Učesnici su se zatim podsetili rigoroznih mera koje su primenjene u Grčkoj, a odnosile su se na sledeće:

- Smanjenje javne potrošnje;
- Smanjenje zaposlenosti u javnom sektoru;
- Smanjenje zarada;
- Povećanje poreskih stopa i efikasnije upravljanje poreskim prihodima;
- Povećanje cena određenih proizvoda poput goriva, alkohola, cigareta i sl.

Profesor Jovanović je istakao veoma interesantan podatak u vezi sa pomenutom situacijom, koji govori o molbama tadašnjeg grčkog premijera Papandreua da im se obezbede lakši uslovi za „spasavanje“, na šta je nemačka kancelarka Merkel odgovorila da „spasavanje“ mora biti neprijatno kako niko drugi ne bi poželeo da se nađe u istoj situaciji. Vremenom se došlo do zaključka da se u pozadini „spasavanja“ Grčke nalazilo potajno „spasavanje“ nemačkih banaka koje su investirale u ovoj zemlji, što je zaista bio pravi razlog intenzivnog učešća Nemačke u paketu mera usmerenih ka Grčkoj. U pomenutom kontekstu, profesor Jovanović postavlja pitanje: Ko je zaista spasen?, i konstatuje da se Grčka u stvari nalazi u „zatvoru na otvorenom“. Učesnici okruglog stola su bili podstaknuti da iznose mišljenja o „Greksitu“, uz komentarisanje svih opasnosti i mogućnosti ovog poduhvata. Kao jedna od potencijalnih opasnosti uspešne realizacije „Greksita“, pominjala se mogućnost da bi i drugi članovi evrozone mogli slediti grčki primer.

Učesnici su dalje raspravljali o problemima koji bi mogli da nastupe u budućnosti, s obzirom na to da je predložena nova struktura evrozone koja je Nemačkoj davala apsolutnu prednost, navodila ostale zemlje na otvorenost ka nemačkom kapitalu i proizvodima i stvorila situaciju u kojoj nijedna zemlja ne bi mogla da se takmiči sa Nemačkom. Profesor Jovanović se nadovezao postavljanjem pitanja učesnicima: Da li bi „siromašni“ ikada mogli da budu konkurenti Nemačkoj? Da li bi ovakva struktura uslovlila održavanje ili raspad

evrozone? Raspravom se zaključilo da bi se potencijalno rešenje moglo pronaći u evroobveznicama, kojima bi se, između ostalog, uspostavila solidarnost i podelio rizik.

Podstaknuti predavanjima oba profesora, učesnici okruglog stola su se složili da je uvođenje evra uslovilo povećanje nejednakosti, kako između zemalja, tako i unutar pojedinih zemalja, a da upravo nejednakost predstavlja ključnu pretnju budućem prosperitetu. Predavači su naglasili da podeljenja društva ne mogu dobro da funkcionišu, pogotovo ne u okolnostima u kojima „jaki postaju još jači, a oni koji su inače bili slabi postaju još slabiji“. Zaključeno je da bi bilo poželjno da se Grčkoj oprostí dug, a da Evropska unija, pored efikasne političke unije, mora imati izuzetno snažne federalne institucije koje će joj pružiti podršku.

Rukovodstvo i nastavno osoblje, kao učesnici okruglog stola, izrazili su posebnu zahvalnost uvažanim profesorima na održanom predavanju i izuzetnoj raspravi o veoma aktuelnoj temi globalnog društva. Profesor Jovanović je prisutne svakako zaintrigirao svojom završnom rečju: „Bez obzira kako će se priča o evrozoni nastaviti (ili možda okončati), rešenje svakako neće biti slavno“, čime ih je podstakao na dalje naučno bavljenje pomenutom temom u budućnosti.

Primljeno: 02.11.2017.

Odobreno: 05.11.2017.